

دانشگاه پیام نور
مرکز کرج

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی (M.A)

عنوان:

بررسی حمایت از زنان در جرائم خشونت جنسی در فقه و حقوق کیفری
ایران وقوانین بین‌المللی کیفری

استاد راهنما:

دکتر علیرضا مهرافشان

استاد مشاور:

دکتر فاطمه علیپور

نگارنده:

افسانه پارسامند

بهمن ۱۳۹۸

کتابخانه

دانشگاه پیام نور
مرکز کرج

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی (M.A)

عنوان:

بررسی حمایت از زنان در جرائم خشونت جنسی در فقه و حقوق کیفری
ایران وقوانین بین‌المللی کیفری

استاد راهنما:

دکتر علیرضا مهرافشان

استاد مشاور:

دکتر فاطمه علیپور

نگارنده:

افسانه پارسامند

بهمن ۱۳۹۸

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

استان البرز

دانشگاه پیام نور

برستان

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

خانم افسانه پارسامند

دانشجوی رشته حقوق جزا و جرم شناسی

به شماره دانشجویی ۹۵۰۰۹۹۵۷۹

تحت عنوان:

بررسی حمایت از زنان در جرایم خشونت جنسی در فقه و حقوق کیفری ایران و قوانین بین المللی کیفری

جلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد نامبرده با حضور هیات داوران در مورخ ۹۸/۱۱/۰۲ ساعت ۸/۳۰ صبح در محل مرکز کرج برگزار و پس از بررسی، پایان نامه مذکور به شرح زیر ارزیابی گردید.

نمره دفاع بر مبنای ۱۸	نمره دستاورد پژوهشی *	نمره نهایی
۱۷/۵	—	۱۷/۵
به عدد	—	به حروف
هفده و پنج	—	هفده و پنج
درجه ارزشیابی	—	خوب

امضاء	محل خدمت	رتبه دانشگاهی	نام و نام خانوادگی	هیات داوران
	دانشگاه پیام نور	استادیار	دکتر علیرضا مهر افشان	استاد راهنما
	دانشگاه پیام نور	استادیار	دکتر فاطمه علیپور	استاد مشاور
	دانشگاه پیام نور	استادیار	دکتر رامین پورسعید	استاد داور
	دانشگاه پیام نور	مجید شهریار	نماینده تحصیلات تکمیلی

نمره نامبرده بر اساس بخشنامه ها و دستورالعمل های مربوط به دستاوردهای پژوهشی مستخرج محاسبه و در تاریخ ۱۳۹۸/۱۱/۰۲ نهایی شده است.

کارشناس پژوهشی مرکز کرج

اعظم نقدی تنها

* نمره دستاورد پژوهشی، بر اساس دستورالعمل، مربوط در مهلت مقرر پس از دفاع تعیین شده و توسط کارشناسان، با واکهت، محاسبه و نمره نهایی اعلام می گردد.

تاریخ: بلوار شهید مودن، بلوار

شهید کمالی دهقان

فون روابط عمومی:

۰۲۶-۳۵۷۴۱۰۵۵

فون گویا: ۰۲۶-۳۵۶۴

سایر: ۰۲۶-۳۴۲۰۹۵۲۵

پستی: ۳۱۴۹۹۶۸۱۴۳

Http://alborz.pnu.ac.ir

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب افسانه پارسامند دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته تخصصی در رشته حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ ۰۲/۱۱/۱۳۹۸ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی حمایت از زنان در جرائم خشونت جنسی در فقه و حقوق کیفری ایران و قوانین بین‌المللی کیفری با کسب نمره ۱۵/۶۶ دفاع نموده ام، بدینوسیله متعهد می‌شوم.

۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و تحقیقی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوط ذکر و درج کرده‌ام.

۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره‌برداری اعم از چاپ مقاله، کتاب، ثبت اختراع و از این پایان‌نامه را داشته باشم، با ذکر نام استادان راهنما و مشاور و درج نام دانشگاه پیام نور اقدام خواهم کرد.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب حقوقی ناشی از آن را می‌پذیرم و همچنین دانشگاه پیام نور مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار کند و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ‌گونه ادعایی نخواهم داشت.

افسانه پارسامند

تاریخ و امضاء:

تقدیر و تشکر:

سپاس خدای را که سخوران، در ستودن او بماند و شمارندگان نعمت های او نداند و طیفه خود میجدانم که از زحمات استاد راهنمای خویش دکتر علیرضا مهران که زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده داشتند و در کلیه مراحل از راهنمایی ارزشمندشان بهره مند بودم کمال تشکر را داشته باشم، و در پایان بر خود لازم می دانم از کلیه دوستانی که مراد انجام این پایان نامه یاری نمودند سپاسگزاری نمایم.

تقدیم بہ:

آن دو فرشتہ ای کہ از خواستہ بایشان گذشتند، سختی ما را بہ جان خریدند و خود را سپر بلای مشکلات و ناملایمات کردند تا من بہ جایگاہی کہ اکنون در آن ایستادہ ام برسم.

جادارد: ما حاصل آموختہ ہایم را بہ پدر و مادر عزیزم و، مہسر مہربانم تقدیم کنم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	فصل اول : کلیات تحقیق
۳	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۷	۳-۱- اهمیت و ضرورت این تحقیق
۷	۴-۱- اهداف
۸	۵-۱- سوالات
۸	۶-۱- روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها
۹	۷-۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۹	۱-۷-۱- اعتبار و پایایی
۹	۲-۷-۱- قابلیت اعتبار
۹	۳-۷-۱- قابلیت انتقال
۱۰	۴-۷-۱- قابلیت اطمینان
۱۰	۵-۷-۱- قابلیت تصدیق
۱۰	۸-۱- محدودیتهای پژوهش
۱۱	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۱۲	۱-۲- مقدمه
۱۲	۲-۲- مفاهیم پایه
۱۲	۱-۲-۲- بخش اول تعریف خشونت و تقسیم‌بندی آن
۱۲	مبحث اول : تعریف خشونت
۱۳	گفتار اول : تعریف خشونت در لغت
۱۴	گفتار دوم : تعریف خشونت در اصطلاح
۱۴	گفتار سوم : مفهوم خشونت در قوانین بین‌المللی کیفری
۱۷	گفتار چهارم: تعریف خشونت در فقه
۱۹	گفتار پنجم : انواع خشونت از نظر صاحب نظران
۲۴	گفتار ششم: انواع خشونت در فقه
۲۵	مبحث دوم : تقسیم‌بندی خشونت بر اساس ماهیت آنها

۲۵	گفتار اول : خشونت جسمی و عواقب آن
۲۶	گفتار دوم :خشونت جنسی و عواقب آن در جامعه
۳۰	گفتار سوم : خشونت عاطفی و عواقب آن
۳۲	گفتار چهارم:خشونت اقتصادی
۳۳	گفتار پنجم: خشونت اجتماعی
۳۴	گفتار ششم: خشونت سیاسی
۳۴-۲-۲-۲	بخش دوم: عوامل خشونت
۳۴	مبحث اول: عوامل مهم بروز خشونت علیه زنان
۳۴	گفتار اول : علل فردی
۳۶	گفتار دوم : علل خانوادگی
۳۷	گفتار سوم: علل اجتماعی
۳۹-۲-۳	بخش سوم: عوامل مؤثر در بروز خشونت علیه زنان
۳۹	گفتار اول : عوامل جسمانی،فیزیولوژیک و سن
۴۲	گفتار دوم : عوامل اجتماعی و شخصیتی
۴۳	گفتار سوم: عوامل اکتسابی و روانی
۴۸	گفتار چهارم : عوامل اقتصادی
۴۹	گفتار پنجم: عوامل سیاسی
۵۰	گفتار ششم: خشونت فرهنگی
۵۴	گفتار هفتم: مسئله حقوق
۵۴-۲-۴	بخش چهارم: علل خشونت جنسی زنان درحالی که حاضر
۵۴	گفتار اول : نقش رسانه
۵۵	گفتار دوم: نقش باورها و عقاید
۵۶	گفتار سوم: آموزه‌های خانوادگی
۵۷	گفتار چهارم: شخصیت بزهکار
۵۷	گفتار پنجم: شخصیت بزه دیده
۵۸	گفتار ششم: اوصاف ژنتیکی
۵۸	گفتار هفتم: خشونت فیزیکی علیه زنان و اثرات آن
۶۰-۲-۵	بخش پنجم: نظریات مختلف درمورد خشونت جنسی علیه زنان
۶۰	گفتار اول: نظریه فمینیست ها
۶۱	گفتار دوم: نظریه کارکردگرایی
۶۲	گفتار سوم: نظریه فرهنگ
۶۲	گفتار چهارم: نظریه انتقال بین نسل ها

گفتار پنجم: نظریه اقتدار سلطه	۶۳
۲-۳-پیشینهی پژوهش	۶۳
۲-۳-۱-مطالعات داخلی	۶۳
۲-۳-۲-مطالعات خارجی	۶۶
فصل سوم: جمع بندی ، نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات	۶۸
۳-۱-مقدمه	۶۹
۳-۲-مبحث اول: مقابله کیفری و راهکارهای پیشگیری خشونت جنسی علیه زنان	۶۹
گفتار اول: حمایت و پیشگیری از خشونت جنسی علیه زنان در فقه ، قوانین ایران و بین الملل	۶۹
گفتار دوم : مقابله و پیشگیری کیفری از خشونت جنسی علیه زنان در فقه	۷۰
۳-۳-مبحث دوم : مجازات در نظر گرفته شده زنا در فقه اسلامی	۷۳
گفتار اول : مجازات تکرار جرم زنا	۷۴
گفتار دوم :راه‌های اثبات زنا	۷۵
۳-۳-مبحث سوم: تفاوت نظریات فقهای اسلامی و کشورهای غربی در مورد جرایم جنسی	۸۳
۳-۴-مبحث چهارم :آیات و روایات در مورد خشونت علیه زنان	۸۴
۳-۵-مبحث پنجم: مقابله کیفری و پیشگیری خشونت جنسی علیه زنان در قانون مجازات اسلامی	۸۵
۳-۶-مبحث ششم : مقابله کیفری و پیشگیری از جرم خشونت جنسی علیه زنان در بین الملل	۸۶
۳-۷-مبحث هفتم: تقسیم بندی جرائم جنسی توسط حقوق دانان غربی	۸۸
۳-۸-نتیجه گیری	۹۰
۳-۹-پیشنادهای پژوهشی	۹۱
۳-۱۰-پیشنادهای کاربردی	۹۱
منابع و مأخذ	۹۳
منابع فارسی	۹۴
منابع انگلیسی	۱۰۸
چکیده انگلیسی	۱۱۰

چکیده

خشونت جنسی علیه زنان چه در جوامع توسعه یافته و چه در جوامع در حال توسعه همواره به عنوان یک دغدغه و آسیب مطرح بوده است، خشونت جنسی علیه زنان، تهدیدی جدی برای سلامتی و نادیده گرفتن حقوق طبیعی و انسانی آن‌ها به شمار می‌رود. مجمع عمومی سازمان ملل به تاریخ ۱۷ دسامبر ۱۹۹۹م، با موافقت نمایندگان ۷۹ کشور عضو، روز ۲۵ نوامبر را تحت عنوان (روز جهانی محو خشونت علیه زنان) طی قطعنامه‌ی شماره ۵۴ تصویب نمود و از تمام دولت‌ها سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی درخواست کرد که فعالیت‌هایی گسترده‌ای در جهت مبارزه با خشونت علیه زنان روی دست گیرد. امروزه با وجود پیشرفت‌های صنعتی جوامع، رشد تمدن و فرهنگ آن‌ها و توسعه علم و تکنولوژی، هنوز پدیده خشونت خانوادگی یک معضل جهانی به شمار می‌آید. هدف از این پژوهش، بررسی مطالعات و تحقیقات کاربردی پیرامون حمایت از زنان علیه خشونت جنسی است. پیشگیری و حمایت از زنان علیه خشونت جنسی، در درجه نخست نیازمند فرهنگ‌سازی و درک صحیح تفاوت «بزه دیدگی و بزه پذیری زنان» و در مرحله دوم، نیازمند التزام دولت‌ها به حمایت از زنان بزه دیده و تعامل بین‌المللی دولت‌هاست. نتایج نشان داد که امروزه علم و تکنولوژی پیشرفته باید در خدمت عدالت قرار گیرد، تا هم منجر به کشف علمی جرائم و شناسایی بزهکاران از طرق علمی شود و هم بسیاری از جانیان و تبهکاران، به دست عدالت و قانون گرفتار شوند. بر همین اساس لازم است، قانون‌گذاران با توجه به مشکلات موجود و جلوگیری از فرار مجرمین و تضییع حقوق بزه دیدگان و قربانیان خشونت و آزار جنسی، استفاده از روش‌های علمی و نوین را به عنوان دلیل معتبر و مستقل به صورت قانون تدوین نمایند، تا قضات بتوانند با توجه به آن‌ها آرای مستدل و مستند، صادر و مجازات متناسب در نظر بگیرند.

کلمات کلیدی: حمایت از زنان، خشونت جنسی، حقوق کیفری، فقه، حقوق بین الملل کیفری .

فصل اول : کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

امروزه علیرغم پیشرفت‌های علمی هنوز معضل خشونت، وجدان‌ها را می‌آزارد و به‌عنوان یک مسئله حاد اجتماعی خشونت مدرن با مصادیق جدیدی مطرح گردیده است. حدود نیمی از جمعیت کره زمین را زنان تشکیل می‌دهند که در طول تاریخ مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند. خشونت علیه زنان از قدیم تا به حال نه تنها کمتر نشده است، بلکه با بررسی‌های به‌عمل‌آمده آمارهایی به دست رسیده که حاکی از نقض حقوق بشر در مورد زنان است. خشونت ممکن است جنبه روانی، جسمی و مالی و جنسی داشته باشد که در اسلام به عوامل فرهنگی زمینه‌ساز خشونت علیه زنان بیشتر توجه شده و با آن به مقابله برخاسته است. خشونت علیه زنان، پدیده‌ای است که در آن زن به خاطر جنسیت خود و صرفاً به علت زن بودن مورد اعمال زور و تزییع حق از سوی جنس مخالف (مرد) قرار می‌گیرد. چنانچه خشونت در چارچوب خانواده و بین زن و شوهر باشد، از آن به خشونت خانگی تعبیر می‌شود و به هر نوع عمل و یا احتمال رفتاری که به آسیب جسمی، جنسی، روانی یا محرومیت و عذاب منجر شود، خشونت علیه زنان گفته می‌شود. این تعریف، تهدید به چنین اعمال و رفتاری، محرومیت از آزادی به‌اجبار یا به اختیار، اعم از این که در زندگی شخصی یا جمعی رخ دهد، را نیز دربرمی‌گیرد. با توجه به اهمیت خشونت علیه زنان، از همان آغاز تأسیس سازمان ملل متحد در ۲۴ اکتبر سال ۱۹۴۵ ارتقای حقوق زنان و ایجاد فضای برابر برای آنان از اهم تلاش‌های سازمان ملل قرار گرفت. بدین ترتیب سازمان ملل پرچم‌دار جنبش ترویج و حمایت از حقوق بشر زنان، حذف خشونت علیه زنان و محو کامل همه نوع تبعیض علیه آنان شناخته شد و این مهم از طریق تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۷ و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶ و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۱۹۶۶ آغاز شد تا زنان در همه جنبه‌های مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به حقوق برابر و انسانی دست یابند. اما نکته مهم در این مقاله، رشد فزاینده خشونت علیه زنان در کشورهای پیشرفته و غربی است. بسیاری از کشورهای اروپایی در پشت پرده شعارهای رنگارنگ دفاع از زنان و گسترش تئوری‌های فمینیستی، با ایجاد و افزایش ظلم علیه زنان در قالب بردگی جنسی، تجاوز و بهره‌کشی اجباری زمینه تزییع حقوق این بخش مهم از اجتماع بشری را به وجود آورده‌اند. با توجه به این مسائل فقها در این پژوهش سعی کرده تا ضمن بررسی خشونت علیه زنان، به این سؤال پاسخ دهد که خشونت علیه زنان در اروپا در چه میزان و گستره‌ای است و چه تأثیری این خشونت بر ابعاد مختلف زندگی بشری دارد.

۱-۲- بیان مسئله

زنان به دلیل خصوصیات خاص جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی، بیشتر از سایرین در معرض بزه دیدگی قرار دارند و افراد آسیب‌پذیرتری در برابر بزه‌کاران هستند. خشونت جنسی علیه زنان، از دیرباز وجود داشته و امروزه نیز جامعه بین‌المللی نظاره‌گر ارتکاب آن است زنان در محیط‌های خاصی مانند خانه و در بستر

زناشویی توسط همسر مورد تعرض و تجاوز واقع شوند. به همین دلیل، حمایت کیفری افتراقی از زنان از طریق جرم انگاری‌های ویژه برخی رفتارها و کیفر دادن بزه‌کاران ایشان یکی از راه‌کارهایی است که قانون‌گذاران کیفری برای حمایت و کاهش احتمال بزه دیدگی آنان اتخاذ نموده‌اند عمل خشونت‌آمیز نزدیکی به عنف با همسر، یکی از اشکال خشونت جنسی در خانواده است که ریشه در فرهنگ و عقاید غلط دارد. چراکه برخی مردان تصور می‌کنند که زن جزء اموال ایشان است و یا این‌که انعقاد پیمان زناشویی بدین معناست که هر زمان شوهر از او بخواهد، باید بر عمل جنسی تن دردهد و رضایت زن هیچ‌گاه برای انجام عمل لازم نیست. (امیرخانی، ۱۳۷۹) تجاوز جنسی زناشویی به برقراری رابطه‌ی جنسی بدون رضایت، اطلاق می‌شود که در آن مرتکب، همسر قربانی است، مطابق مقررات جزایی انگلستان، جرم تجاوز به عنف عبارت از نزدیکی جنسی غیرقانونی است و هرگونه رابطه جنسی که به موجب قانون ممنوع تشخیص داده شود را دربر می‌گیرد؛ لذا دامنه‌ی این جرم داخل در روابط زن و شوهر هم می‌شود و چنانچه عمل جنسی بین زن و شوهر نیز به عنف صورت گیرد، عمل مجرمانه تلقی می‌گردد (نوبهاری، ۱۳۹۳). در برخی کشورها تجاوز در مفهوم سنتی، به دخول جنسی با زنی گفته می‌شود که همسر شخص نیست و رضایت به این کار ندارد و اگر این کار به عنف و اکراه صورت گیرد، به موجب قوانین برخی کشورها از جمله ایران (ماده ۲۲۴ ق.م.ا.غدیری، ۱۳۹۳). فقها نیز، شاید به دلیل عدم وجود روایات در این زمینه، در کتاب حدود و تعزیرات از خشونت جنسی علیه همسر، بحث مستقلی ارائه نکرده و صرفاً در باب قصاص از حکم خشونت جنسی، از آن رو که ممکن است موجب قصاص یا دیه شود، یاد نموده‌اند. باین‌حال به نظر می‌رسد با وجود مصالح مربوط به جرم انگاری، مانند رواج خشونت جنسی علیه زنان، اذیت و آزار و لزوم حمایت از آنان، می‌توان آن را جرم انگاری نمود و مجازات متناسب برای آن تعیین کرد. لذا در این خصوص عملکرد قانون‌گذار قابل انتقاد است که به حمایت از زنان در مقابل همسران خشن خود نپرداخته است. در واقع نه تنها قانون‌گذار جمهوری اسلامی ایران در این زمینه از زنان حمایت نکرده است؛ بلکه آنان را موظف به اطاعت و تمکین از شوهران خود قرار داده است. در حالی که به نظر می‌رسد سازوکار چنین حمایتی وجود دارد. اگر بخواهیم از منظر فقه به بررسی حمایت از حقوق علیه زنان در خشونت جنسی بپردازیم برخی از فقها (بحرانی، ۱۴۰۵ق، ج ۲۳، ص ۸۹؛ حایری طباطبایی، ۱۴۱۸، ج ۱۱، ص ۶۷، فیض کاشانی، بی‌تا، ج ۲، ص ۲۹۰) تمکین را در هر شرایطی بر زن واجب دانسته‌اند و به احادیثی در این خصوص استناد می‌کنند؛ امام صادق (ع) فرمودند: زنی نزد رسول خدا آمد و از او سؤال کرد حق شوهر بر زن چیست؟ فرمود: زن باید نیاز غریزی شوهرش را برآورد؛ هرچند که آن زن بر مرکبی سوار باشد. در حدیثی دیگر پیامبر (ص) فرمودند: بهترین زنان شما کسی است که هرگاه شوهر با او خلوت کرد هر آنچه از او خواست، به او بذل و بخشش نماید. یا حدیث دیگری از ایشان که می‌فرمایند: بدترین زنان شما کسی است که هرگاه شوهر با او خلوت می‌کند مانند شتر چموش از زیر بار رفتن و آمیزش جنسی خودداری ورزد (مصطفوی ۱۳۸۷). قاعده لا ضرر مستنبط از حدیثی است که در دعوی معروفی، پیامبر برای فصل خصومت به‌کاربرده‌اند. لیکن منحصر به حقوق خصوصی نیست. کما اینکه این حدیث در موضوع کیفری، یعنی ورود غیرمجاز به ملک دیگری، صادر شده است و حدیث هم مطلق ضرر را مدنظر دارد. یک دیدگاه در رابطه با نفی حکم ضرری از سوی شارع، بیان می‌دارد که هر

حکمی که از سوی شارع مقدس صادر شده، اگر زیان‌آور باشد، خواه ضرر بر نفس مکلف و یا غیر باشد، یا ضرر مالی و غیرمالی، حکم یادشده به استناد قاعده‌ی لا ضرر برداشته می‌شود (حاجی ده آبادی، ۱۳۹۲). از مهم‌ترین اسناد بین‌المللی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به موضوع خشونت علیه زنان پرداخته‌اند، عبارت هستند از اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کنوانسیون رضایت در ازدواج، حداقل سن ازدواج و ثبت ازدواج، کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان، نظریه تفسیری شماره ۱۳ کمیته محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان، پروتکل اختیاری کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان، اعلامیه حمایت از زنان و کودکان در وضعیت اضطراری و مخاصمه مسلحانه، پروتکل کنوانسیون علیه جرائم سازمان‌یافته در مورد قاچاق زنان و کودکان، اصول رهنما در مورد حقوق بشر و قاچاق انسان، کنوانسیون مقابله با قاچاق انسان و استثمار از طریق فحشای دیگران، اعلامیه محو، کنوانسیون ژنو در مورد حمایت از قربانیان در زمان جنگ ۲ خشونت علیه زنان و پروتکل الحاقی به کنوانسیون‌های ژنو در رابطه با حمایت از قربانیان در مخاصمات غیر بین‌المللی. علاوه بر اسناد بین‌المللی مذکور، در سطح منطقه‌ای نیز اسنادی مرتبط با موضوع خشونت علیه زنان به تصویب رسیده است که کنوانسیون شورای اروپا در مورد پیشگیری و مقابله با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی (۲۰۱۱) و کنوانسیون آمریکایی پیشگیری، مجازات و محو خشونت علیه زنان مهم‌ترین آن‌ها دانسته می‌شوند. در قرن بیستم، تحولات بسیاری در حقوق بین‌الملل در زمینه‌ی خشونت جنسی در زمان جنگ به وجود آمد. تجاوز جنسی از سال ۱۳۴۳ در ماده ۲۱ کنوانسیون ۱۳۴۳ ژنو به‌عنوان یک جنایت جنگی ملاحظه شد که به‌صراحت، تجاوز و فحشای اجباری در زمان جنگ را ممنوع کرده است (Geneva Convention 1949) دادگاه بین‌المللی یوگوسلاوی نخستین مرجعی بود که جنایات خشونت جنسی را به‌عنوان جنایات جنگی و نقض فاحش قوانین انسانی به رسمیت شناخت و وظیفه دولت‌ها دانست تا متهمان را بیابند و به دادگاه بکشانند و یا مسترد کنند تا درجایی دیگر مجازات شوند؛ این اتفاقی نو بود. به دنبال تصویب این قطعنامه، دبیر کل سازمان ملل متحد گزارشی را در تاریخ ۳ می ۱۳۳۳ به شورای امنیت تسلیم کرد که مشتمل بر اساسنامه دادگاه بود و به‌موجب قطعنامه شماره ۲۲۱ به‌اتفاق آرا مورد تصویب شورای امنیت قرار گرفت (1993, 827/RES/S) قطعنامه، شورای امنیت صراحتاً به بازداشت و تجاوز به عنف گسترده و سازمان‌یافته زن اشاره کرد و رسیدگی به جنایات جنسی علیه زنان را یکی از مهم‌ترین و برجسته‌ترین علل ایجاد دادگاه بین‌المللی کیفری یوگوسلاوی دانست بخش عمده‌ای از جرائم ارتكابی در مخاصمات سیرالئون را جرائم جنسی و مبتنی بر جنسیت به‌ویژه ازدواج اجباری تشکیل می‌دهد (آپتل^۱، ۲۰۱۴). ازدواج اجباری منحصراً مربوط به مخاصمه سیرالئون نمی‌گردد و چنین اعمالی در جنایات رواندا و اوگاندا نیز مشاهده شده بود (دی‌برویور^۲، ۲۰۰۵) اما این عمل برای اولین بار در دادگاه سیرالئون مورد تعقیب و رسیدگی قرار گرفت. (امیری، ۱۳۸۹) در اساسنامه رم که در سال ۱۳۳۲ به تصویب رسید، برای اولین بار تجاوز به عنف، بردگی جنسی، حاملگی اجباری، فحشای اجباری، عقیم‌سازی اجباری و سایر اشکال خشونت

¹ - Aptel

² - de Brouwer

جنسی که از نظر شدت هم سنگ با آن‌ها باشند، در قالب دو جنایت علیه بشریت و جنایت جنگی، جرم انگاری شدند. جرم انگاری جرائم جنسی در اساسنامه رم موسع بود. ارتکاب این جرائم هم در بستر و زمینه منازعات مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی در قالب جرائم جنگی و هم در زمان صلح در قالب جنایت علیه بشریت جرم انگاری شده است. بنابراین، جرائم جنسی اگرچه به صورت غالب، در زمان جنگ رخ می‌دهند، لیکن مقید و مشروط به این (زینستاگ، ۲۰۱۷) نیست زمینه‌ای شرط یکی از تفسیرهای مهم ارائه شده از سوی دادستانی دیوان، آن است که جرائم جنسی اگر همراه با سوءنیت خاص نابودسازی کلی یا جزئی یک گروه با هویت خاص ملی، مذهبی، قومی یا نژادی باشد، می‌تواند رفتار تشکیل‌دهنده جنایت نسل زدایی باشد (متاجی، ۱۳۳۴). اساسنامه، لیست جامعی از جرائم جنسی را به عنوان جنایت جنگی و جنایت علیه بشریت پیش‌بینی کرده است. این اقدام تنظیم‌کنندگان اساسنامه دیوان پاسخی کوبنده به تحقیق و تعقیب ناکافی در حوزه جرائم جنسی و دیگر اشکال جرائم جنسی در سطح بین‌المللی تلقی شد. اساسنامه دیوان با این رویکرد، نه تنها جرائم جنسی را در صالحیت دیوان قرارداد، بلکه آیین دادرسی ویژه‌ای را برای آن تنظیم کرد تا با این جرائم و قربانیان آن به نحو خوبی برخورد شود. از ۴۲۹ ماده کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو، تنها یک جمله از ماده ۲۷ کنوانسیون چهارم ژنو به طور صریح از زنان در مقابل تجاوز به عنف و فحشای اجباری حمایت می‌نماید و تعداد کمی از مقررات است که می‌تواند به عنوان ممنوعیت خشونت جنسی تفسیر شود. ماده ۲۷ کنوانسیون چهارم ژنو اشعار می‌دارد: اشخاص مورد حمایت در هر مورد محق به احترام به شخص خود، شرافت و حقوق خانوادگی و ... می‌باشند. در هر زمان با آنان به انسانیت رفتار خواهد شد و از جمله در مقابل هرگونه عمل خشونت‌آمیز یا تهدید و در مقابل دشنام کنجکاوی عامه حمایت خواهند گردید. زنان مخصوصاً در مقابل هرگونه تخطی به شرافت از جمله تجاوز عنف به، اجبار به فحشاء و هرگونه هتک ناموس حمایت خواهند شد. بند (۱) ماده ۷۶ پروتکل اول و قسمت (ه) بند ۲ ماده ۴ پروتکل دوم صریحاً تجاوز عنف به و فحشای اجباری و هرگونه هتک ناموس را ممنوع کرده‌اند. ماده ۱۴۷ کنوانسیون چهارم ژنو و ماده ۳ مشترک کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو به طور غیرمستقیم اشاراتی به خشونت جنسی دارند. ماده ۱۴۷ اشعار می‌دارد: «تخلفات عمده ... عبارت‌اند از هریک از اعمال ذیل که علیه اشخاص یا اموالی که مورد حمایت این کنوانسیون می‌باشند، ارتکاب یافته باشد: آدم کشی عمدی، شکنجه یا رفتار خلاف انسانیت از جمله آزمایش‌ها بیولوژیکی، ایراد دردهای شدید به طور عمدی یا لطمه به تمامیت جسمی یا به سلامتی، نفی بلد یا انتقال غیرقانونی ...» در ماده ۳ نیز همچون ماده ۱۴۷ اشاره‌ای به «لطمه وارده به تمامیت جسمی» دارد که خشونت‌های جنسی نیز می‌تواند شامل آن گردد. کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی ۴ نوامبر ۱۹۵۰ نیز به عنوان معاهدات منطقه‌ای در ماده ۳ در خصوص ممنوعیت شکنجه و ماده ۴ در خصوص ممنوعیت بردگی، خشونت جنسی را به طور ضمنی تحت شمول خود قرار می‌دهد. اگرچه در یک سیاست جنایی سنجیده اقدامات پیشگیرانه جهت جلوگیری از ارتکاب جرم به مرحله اجرا درمی‌آید و قانون‌گذار نیز بایستی به گونه‌ای عمل نماید که با وضع قوانین حمایتی و بازدارنده از زنان حمایت نماید، اما به یقین قوانین خوب نیازمند مجریان خوب است و صرف اصلاح قوانین نمی‌تواند موجب حمایت از زنان در برابر خشونت گردد، لذا باید علاوه بر

پیش‌بینی کیفر تدابیر حمایتی کیفری از زنان بزه دیده به‌گونه‌ای تدارک دیده شود که با یک دادرسی سریع و ساده بزه دیده مدار احقاق حقوق صورت گیرد. (فیلیزوال و همکاران، ۱۳۸۴) رفتار احترام‌آمیز و کرامت مدار با بزه دیده در مرحله تحقیق و تعقیب از مهم‌ترین نیازهای وی به شمار می‌رود، لذا اقدامات حمایتی بایستی به‌گونه‌ای باشد که از صرف تشریفات خارج‌شده و حق پیگیری تعقیب و نقش‌آفرینی در اثبات بزه‌کاری جهت پیشگیری از بزه دیدگی مکرر را داشته باشد. (شیری، ۱۳۸۸) پلیس زن گذشته از تفاوت‌هایی که در ساختار زیستی و روش‌های سازگاری با اجتماع و حرفه پلیس با مردان دارند، می‌تواند همانند مردان همکار خود به‌خوبی از عهده انجام مأموریت‌های پلیسی در زمینه مبارزه با جرم، برقراری نظم و امنیت و ارائه خدمات امنیتی و انتظامی موردنیاز اجتماع برآیند به‌بیان‌دیگر تفاوت میان مردان و زنان، پلیس بیشتر در مرحله چگونگی برای وظایف شغلی بروز پیدا می‌کند، افسران زن اغلب کمتر از سلاح استفاده می‌کنند و نسبت به نیازهای شهروندان ویژه دیدگان حساسیت و اهمیت بیشتری قائل‌اند و از رویکردهای پلیس اجتماع بهره بیشتری می‌گیرند. (شایان، ۱۳۸۶) همان‌طور که شروع دادرسی و صدور حکم تحقیقات مقدماتی در مرحله دادرسی است و از طرفی نظر به اینکه قاضی مستقر در دادرسی خود رأساً نمی‌تواند تحقیقات جرائم را به‌طور مستقیم انجام دهند و این امر را به ضابطین خود (کلانتری‌ها) تفویض اختیار می‌نمایند، لذا تحقیقات فوری و حضور به‌موقع پلیس در اولین لحظات وقوع جرم که نقش بسیار مؤثری در جمع‌آوری دلایل و جلوگیری از محو آثار جرم دارد تأثیر بسزایی در صدور قرار مجرم‌ت در مرحله دادرسی دارد. (مهرا، ۱۳۸۴).

۳-۱- اهمیت و ضرورت این تحقیق

اهمیت و ضرورت این تحقیق به بررسی حمایت از حقوق زن در مقابله با خشونت جنسی و به بررسی و تطبیق خشونت جنسی علیه زن‌ها در فقه و حقوق کیفری ایران و قوانین بین‌المللی کیفری پرداخته و بررسی می‌شود و به موضوعاتی برای تدابیر و ساز کارهایی در جهت بهتر شدن و کاستن از جرم خشونت جنسی علیه زن‌ها و اقدامات پیشگیرانه‌ای برای این جرم در جهت حفظ حقوق زن‌ها برای امنیت، مراحل مقدماتی، رسیدگی و صدور حکم پیشنهاد و گفته می‌شود.

۴-۱-اهداف

- تحلیل جامعه‌شناختی خشونت خانگی علیه زنان و دختران
- بررسی انواع خشونت خانگی علیه زنان و دختران
- بررسی راه‌های کاهش خشونت خانگی و استراتژی‌های قانونی برخورد با آن
- بررسی عوامل زمینه‌ساز خشونت خانگی علیه زنان و دختران

۱-۵-سؤالات

سؤال اصلی:

قانون‌گذار با اقدامات حمایتی و پیشگیرانه از جرم خشونت علیه زنان تا چه اندازه می‌تواند به کاستن جرم خشونت جنسی علیه زنان کمک کند؟

سؤالات فرعی:

سؤال اول: قانون‌گذار چگونه می‌تواند با اجتناب از رفتارهایی که امکان بزه دیدگی زنان را زیاد می‌کند، آنان را از دایره انتخاب بزه‌کاران بالقوه خارج و یا احتمال آن را کاهش دهد؟

سؤال دوم: دیوان بین‌المللی کیفر به چه صورت توانسته است به‌طور مطلوب و شایسته‌ای به بررسی حمایت از خشونت جنسی علیه زنان پردازد؟

فرضیات

فرضیه اصلی:

بهتر است قانون‌گذار ایران با سازوکارها و اقدامات پیشگیرانه و کاربردی گام‌های مهم و اساسی در پیشگیری از خشونت جنسی علیه زنان بردارد.

فرضیات فرعی:

فرضیه اول: به نظر می‌رسد قانون‌گذار با آگاه کردن بزه‌کار از وضعیت‌های پرخطر و با تغییر در مدل سبک زندگی و کاهش وسایل تحریک‌آمیز برای محو کردن زمینه‌های جرم‌زا در جرائم خشونت جنسی علیه زنان کمک شایانی نماید.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد قوانین بین‌المللی کیفری با تصویب قطعنامه مجمع عمومی سال ۱۹۸۵ در مورد خشونت خانوادگی، تصویب اعلامیه مجمع عمومی سال ۱۹۹۳، سند زمینه‌های عملی مصوب ۱۹۹۵ و گزارش دهی و نظارت از موارد خشونت علیه زنان سال ۱۹۹۴ و..... توانسته است جرم خشونت جنسی علیه زنان را کاهش دهد.

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پایان‌نامه به‌صورت توصیفی تحلیلی است و درعین‌حال در استناد به مقررات و قوانین موضوعه از روش تفسیری استفاده خواهد شد.

۱-۶-روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها

در این پژوهش برای به دست آوردن اطلاعات پایه از روش کتابخانه‌ای استفاده نموده‌ایم. روش کتابخانه‌ای به‌صورت بررسی مقالات علمی ایران و جهان، بررسی کتب علمی، مشاهده سایت‌های اینترنتی و منابع الکترونیکی و استفاده از تحقیقات صورت گرفته در دانشگاه‌ها است. به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز تحقیق از منابع زیر استفاده می‌گردد:

- اطلاعات کتابخانه‌ای

- سایت‌های اطلاعاتی شبکه جهانی اینترنت
- کتاب‌ها و مقالات
- مستندات، مدارک، گزارش‌ها و مکتوبات موجود در دانشگاه موردنظر

۱-۷-۲- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

روش تجزیه و تحلیل این پژوهش به صورت استدلالی با استفاده از یافته‌های حقوقی است که با استفاده از نظریات و دیدگاه‌های موجود به بررسی موضوع پرداخته شده است. پس از نتیجه‌گیری و تحلیل آن، با تبیین تعارضات موجود و نواقص و خلأها، همچنین راهکارهای مناسب در این زمینه، پیشنهادها لازم ارائه شده است. به علاوه به نحو کاربردی اطلاعات به دست آمده تحلیل می‌گردد.

۱-۷-۱- اعتبار و پایایی

در این پژوهش، برای اثبات اعتبار و پایایی داده‌های پژوهش از چهار معیار موثق بودن تحقیقات کیفی یعنی قابلیت اعتبار^۱، قابلیت انتقال^۲، قابلیت اطمینان^۳ و قابلیت تصدیق^۴ که توسط گو با^۵ ولیکن^۶ معرفی شده است استفاده شده است (فلیک، ۱۳۸۷).

۱-۷-۲- قابلیت اعتبار

به طور کلی جهت تائید اعتبار تحقیق فرآیند تحلیل و نتایج بایستی به قدری از نظر جزئیات کامل توصیف شده باشند که خواننده درک واضحی از چگونگی تحلیل انجام شده و قدرت و محدودیت‌های آن داشته باشد. این به معنای تشریح فرآیند تحلیل و اعتبار نتایج است. عناصر اعتبار در تحلیل محتوا با سایر تحقیقات کیفی مشابه است. همچنین محققین فعالیت‌های را توصیه می‌نمایند که می‌تواند منجر به افزایش اعتبار نتایج تحقیق گردد. این فعالیت‌ها شامل درگیری مصرانه در عرصه، مشاهده‌ی مداوم، تحلیل موردی منفی، کنترل تفاسیر داده‌های خام، شفاف‌سازی همتایان و چک کردن اعضاء برای افزایش اعتبار تحلیل محتوای کیفی است (عادل مهربان، ۱۳۹۴).

جهت بررسی قابلیت اعتبار از حداکثر تنوع در انتخاب منابع استفاده شد.

۱-۷-۳- قابلیت انتقال

قابلیت انتقال به میزان کاربرد یافته‌ها در سایر جمعیت‌ها و نمونه‌ها اطلاق می‌گردد؛ بنابراین نشان می‌دهد داده‌های جمع‌آوری شده تا چه اندازه نماینده‌ی جمعیت بزرگ‌تر می‌باشند و به میزان وسعت به‌کارگیری فرضیات محققان در شرایط دیگر اطلاق می‌شود.

-
- 1- Credibility
 - 2- Transferability
 - 3- Dependability
 - 4- Conformability
 - 5- Guba
 - 6- lincon

استفاده از نظریه‌های مختلف و همچنین توجه به حداکثر منابع و همچنین ارائه‌ی مطالب گردآوری شده و طبقه‌بندی آن‌ها طی جلسات با استاد راهنما فرصتی فراهم نمود تا محقق بر قابلیت انتقال یافته‌های پژوهش بیفزاید.

۱-۷-۴- قابلیت اطمینان

از هر ابزار علمی انتظار می‌رود که پایا باشد، به عبارت دقیق‌تر هنگامی که محققان دیگر در زمانه‌ای دیگر و در شرایط و اوضاع احوال دیگر همان فن را در مورد همان داده‌ها بکار برند باید همان نتایج به دست آید. یعنی چنانچه مطالعه در شرایطی مشابه آن مطالعه انجام گردد یافته‌هایی همانند یافته‌های آن مطالعه داشته باشد. همچنین قابلیت اعتماد به میزان وسعت به‌کارگیری فرضیات محققان در شرایط دیگر اطلاق می‌شود و به میزان تأیید خصوصیات داده‌های ارائه‌شده به‌وسیله محقق، توسط سایر خوانندگان یا داوران نتایج تحقیق گفته می‌شود (عادل مهربان، ۱۳۹۴). برای این منظور محقق سعی کرده است از منابع معتبر و دقیق استفاده نماید تا مورد تحلیل و بازبینی قرارگرفته تا به حصول قابلیت اطمینان کمک نماید.

۱-۷-۵- قابلیت تصدیق

منظور از تأیید پذیری درجه توافق بین چند فرد مستقل در مورد درستی و مربوط بودن معانی داده‌ها است. یعنی بایستی نظر مشارکت‌کنندگان در یافته‌ها ظهور داشته باشد نه دیدگاه‌های محقق و انگیزه‌های وی (عادل مهربان، ۱۳۹۴).

بدین منظور محقق تلاش نمود تا حد امکان تصورات خود را در روند جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها دخالت ندهد. همچنین تمامی مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط استاد راهنما مورد ارزیابی قرار گرفت.

۱-۸- محدودیت‌های پژوهش

در این تحقیق از ابزار فیش‌برداری برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است در حالی که اگر از روش‌های دیگر مانند روش پرسشنامه و یا مصاحبه عمیق برای گردآوری داده‌ها استفاده می‌شد، ممکن بود برای تحقیق نتایج بهتر به دست می‌آمد؛ اما محدودیت‌های زمانی و مکانی امکان انجام این کار را از فقها سلب کرد.